

Básně a prózy
(1949-1955)

**Egon
Bondy**

Egon Bondy

**Egon
Bondy**

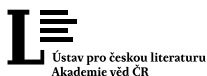
Básně a prózy (1949–1955)

2000 / Totální realismus / Trapná poezie /
Pražský život / Dagmara aneb Nademocionalita /
Für Bondy's unbekannte Geliebte
aneb Nepřeberné bohatství / Velká kniha /
Malá kniha / Zbytky eposu

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Vychází s finanční podporou Akademie věd ČR a Ministerstva kultury ČR.

Při práci na publikaci byly využity zdroje výzkumné infrastruktury
Česká literární bibliografie — <https://clb.ucl.cas.cz/> (kód ORJ: 90243).

Ediční příprava a komentář Martin Machovec
Vědecká redakce Jiří Holý

Editor © Martin Machovec, 2023
Commentary © Martin Machovec, 2023

Cover photo © Národní galerie v Praze, 2023
© Egon Bondy — dědicové/heirs, 2023
© Nadační fond Česká knižnice, 2023
© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2023
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2023

(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-1749-7 (PDF)

2000

román
Praha leden 1951

*Co je mým principem? Ego a Alterego, „egoismus“ a „komunismus“,
neboť oba jsou tak nerozlučné jako hlava a srdce. Bez egoismu nemám
hlavy, bez komunismu nemám srdce.*

Feuerbach

I.

Chronos byl velice šťastným otcem. Pojídal své děti a měl jen samé syny, což obojí bylo v jeho době samozřejmé a bylo by překvapovalo, kdyby tomu bylo jinak. Je zajímavé, jak tento pud přichází ruku v ruce s vytvářením párové nebo polygamní rodiny s prodlouženou dobou laktace, jež nutí matku počítati mládě taktéž do kompletu. Objevuje se z nižších savců u některých šelem, je neznám ostatním savcům a vůbec ne nižším živočišným druhům. U primátů pak a u člověka se objevuje v plné velkoleposti, působí na základy jeho sociálních zřízení, na základní požadavky, jež vlastně dodnes nevědomě klademe na umění, na tabuistiku a fetišismus, jimiž jsme dosud ovládáni. Neboť objevili-li se první ateisté, tj. lidé bez Boha, před šesti sty lety, kam se poděla naše náboženská potřeba, potřeba sebeprojekce a potřeba všeobecné a osobní ontologie? Trhají-li dnes naše výrobní poměry a strojová civilizace formy sublimace otcovství, do nichž se společenská struktura vždy vtěsňovala, vidíme, že dochází k drastickému reakčnímu pochodu, neboť Společnost, v níž homo sapiens chce neustále viděti jenom vyšší formu organizace rodiny, nemohouc se sestávat pouze z administrativně výrobního partnerského konglomerátu individuí, představuje se nyní býti Velkou Matkou ve svazku s Velkým Otcem, jemůž jedině jeho lidský věk vadí, aby se nestal ČASEM. A ačkoli prozatím bylo již sdostatek vhodných kandidátů menšího či

většího *geografického* významu, hledá se usilovně ještě dokonalejší, jenž by se konečně odvážil daleko otevřeněji sublimovati pojídání synů, než jak to dělají jeho dosavadní předchůdci, byť již i ti učinili v tomto směru dosti zdravého, přírodního a chvalitebného. Jejich sexuální politika mluví pro jejich moudrost a je u všech stejná: zákaz vši sexuality kromě „normální“, v této pak zákaz všeho kromě styku opět jen normálního, což je odůvodněno někdy tradicemi nordickými, jindy ruskými, primární zřetel rozplozovací a vůbec střídmost sexuálního užívání i zákaz jakékoli přímé, adekvátní, tj. umělecké sublimace pohlavního pudu, který slouží k oslavě Velkého Otce, a *umění pak k oslavě tohoto jeho usměrnění*. Neurotický mechanismus útěku od příčiny a regrese do infantilních příznaků vynutí si dokonalého Otce, bude-li krize civilizace a její rozpor s apriorní mytologií pokračovat. Dalším stadiem regrese je už pak jen celibát a posléze kastrace. Síla této regrese je tak velká, že se s ní shledáváme u všech dob, kde si vývoj a rozpínavost výrobních poměrů rozrušujících dosavadní společenskou strukturu vynucoval novou, změněným podmínkám adekvátní úpravu poměrů jak sociálních v mechanicky materialistickém smyslu, tak i lidského vědomí, což vidíme jak v renesančních proudech reformačních, tak nejlépe i na konci starověku.

Tato podoba společnosti se ve svém původu a významu diametrálně liší od společnosti mravenčí nebo „zmechanizované“, v kterýchžto termínech se často mluví o příští perspektivě lidstva. I mravenci, i homo mechanicus byli by ve své podstatě daleko volnější než toto lidstvo, dobrovolně svázané řetězy, jež se bojí otevřít v domnění, že tak by se otevřely jeho tepny. Protože je obdařeno myšlením, čímž se liší od ostatních zvířat, snaží se ho zbavit alespoň v jeho nejrevolučnějším důsledku, tam, kde se vnucuje možnost domýšlení se o sobě, tam, kde přestává být jenom vysoce diferencovaným vnímáním a reagováním.

Může se naskytnout otázka, jakou cenu má potom dnes umění, kromě toho, že by mělo býti zábavné. Je-li něco pravdy na psychiatrické poučce, že neuróza pomine, uvědomí-li si nemocný její příčiny, je snad možno doufat, že i naše knihy si někdo přečte.

II.

Nořím své prsty do kadeří větru, беру je do dlaní a voním k nim, pro-
sáklým promiskuitou s květinami a rty dívek, jež sedíce právě v údolí,
dávají se oblouditi útržky jejich dlouhých samomluv. Když mi bylo
deset let, odpoledne, kdy se vracely rozkoše dešťů, zemřela prý má
matka v táboře, jež jsem nikdy neviděl a o němž ani prázdnota mých
snů mi nedala žádného důkazu. Ale dlouho jsem vši svou dětskou
láskou, pln potřeby dopřáti si co nejvíce něhy, miloval své všechny
tisícihlavé soudruhy, bez vášní kromě jedné, jak se mi tenkrát zdá-
lo, a jež se mi jevila být jedinou přítelkyní světců, — přetvořit svět
k našemu obrazu, uskutečnit vše v té překrásné chorobě revoluce,
jež je nevyléčitelná u těch, jimž sny vždy do krvava rozdírají oči.

Ale budu křičet ze sna! Ti, jež jsem miloval a jež jsem měl rád,
nemohou již se mnou mluvit, dívat se a dotýkati se mne. 1. listopadu
začala druhá vlna zatýkání po desetidenní akci říjnové. Jako první byl
zatčen nevlastní otec [Honzy K.] — úřadující zástupce min. zahr. —
v souvislosti s maďarskými procesy. Pak jako příprava ke stranické
čistce bylo provedeno preventivní zatýkání všech starých komu-
nistů podezřelých nebo usvědčených z trockismu. Polovina jich je
v emigraci, polovina, jež zbyla, je dnes již většinou v pracovních
táborech. Hned prvního listopadu, v neděli, přišla policie do hotelu,
kde jsem byl ubytován mimo Prahu, a učinivši prohlídku, jež však
byla bezúčelná, neboť očekáváje tuto možnost, neměl jsem nikdy
v bytě nic z protistranického materiálu. (O tom, co se pokládá za pro-
tistranický materiál, se názory různí. U mne, kromě jiných knih,
byly za takový při prohlídce, jež byla u mne učiněna na jaře, kdy
jsem byl v pražském blázinci, označeny i Leninovy *Философические
темы* a referáty z I. a II. sjezdu Kominterny.) Odvedli mne i [mou
přítelkyni], dceru arch. [Jaromíra Krejcar], dřívějšího Corbusierova
spolupracovníka, nyní emigranta v Londýně, kde přednášel na vys.
škole. Věděl jsem, že jsem byl pod polic. dohledem, a proto že budou
o mně podrobně informováni, přesto, nebo snad právě proto, jsem se
snažil dostati se z toho (neboť dosud nebylo provedeno zatčení) nyní,
dříve než mne převezou do Prahy, kde bych měl již co dělat se Státní

bezpečností, a ne s obyčejným četnictvem. S pomocí dokladů o své dávné intenzivní stranické práci se mi podařilo, več jsem nedoufal, převést totiž jejich pozornost z politické stránky věci na stránku „pracovní povinnosti“, což v našem případě bylo pro nás daleko výhodnější, neboť já disponoval lékařským průkazem o tom, že jsem osobou mdlého ducha, a tudíž po dobu duševní poruchy neschopný pracovního nasazení, a má přítelkyně mohla podobné vysvědčení snadno obdržeti od svých známých na psych. klinice. Byl jsem proto, přes různé nahánění strachu, jež je oblíbenou zábavou naší policie, pokud se chová co nejslušněji, večer propuštěn, pouze s tím že se musím hlásiti v Praze a opustiti město, v němž jsem byl.

V Praze bylo středisko marxistické činnosti kolem [Záviše Kalandry], jenž udržoval intenzivní styky se soudruhy v emigraci i se soudruhy zahraničními. Již při říjnové zatýkací akci bylo nebezpečí jeho zatčení, odjel jsem za ním tehdy na Dobříš, kde byl měsíc na zámku českých spisovatelů, a umluvil s ním jeho ilegální pobyt u mého otce. Jel jsem k němu hned 2. listopadu ráno. Protože [Honza K.] byla dosud zadržena na policii, uvažovali jsme, koho z dnes exponovaných alibistů by bylo možno pohnouti k intervenci.

(Obrátil jsem se konečně mimo jiné také na [.....], bývalého českého avantgardního divadelníka, jenž byl vzdáleným [Honziným] příbuzným a jenž ačkoli byl po návratu z válečného pobytu v USA komunistickým aktivistou, přece teď už hleděl zajistiti si podporu přátel pro případnou změnu režimu, neboť tato obava a ještě více obava z toho, že budou označeni za úchylkáře, straší všechny vedoucí komunisty neodbytně jako noční můra. A zvláště v oné době nebyl si žádný z nich jist tisíciletostí režimu, zvláště když vždy čas od času mizeli buď tiše, buď s hlučným odsouzením ti, jejichž postavení ještě den předtím bylo neotřesitelné a kteří suverénně rozhodovali o veřejném životě. Byli pak někdy postaveni „veřejně“ před kádrovou komisí, před níž se měli zodpovídat, a záleželo na charakteru a fantazii obžalovaných, zda se naučili z paměti předložené jim obžalobě, nebo zda ji ještě předstihli vlastními výmysly o svých úchylkářských zvrhlostech.

Jedné z těchto frašek jsem se zúčastnil se svými přáteli právě v oněch dnech. V posluchárně filozofické fakulty byla odsuzována skupina mladých komunistických básníků a kritiků pro nepříznivý posudek poslední knihy básní sekčního šéfa min. inf. V. N. a pro úchylkářství v jejich vlastní tvorbě. Byl mezi nimi Jan Štern, známý udavač, jenž dal popud k zatčení několika redaktorů Svazu české mládeže a jenž byl nejvýznamnějším bojovníkem proti zbytkům českého moderního umění. Nebylo jediného mladého básníka nebo malíře, aby se nebyl obával každého jeho příštího článku. Jeden z jeho posledních, v němž přímo volal po zákroku proti Karlu Teigovi, Jiřímu Kolářovi a Vítu Obrtelovi, nazvaný zábavně *Hnízdo kulturní reakce odhaleno* a *Více ostražitosti*, zdál se mu zajišťovati úplnou nedotknutelnost ze strany ÚV. Byl však obviněn pro kritiku V. N. a proto, že píše i nerýmované básně.)

Konečně jsme se společně se [Závišem] odebrali do bytu dr. [Ungára], jenž stejně tak jako dr. [Oldřich Pec] a dr. [Libuše Jichová-Šedivá], bývalá manželka našeho velitele Státní bezpečnosti soudruha Šedivého, jež mi opatrovala má psych. vysvědčení, bydlel se [Závišem] ve stejném domě (byl to obrovský osmiposchodový blok), kde dostali v r. 1945 byty po návratu z koncentráku, abychom se s ním poradili a zatelefonovali od něj na potřebná místa. Byl jsem tenkrát velmi deprimován celou situací a měl jsem už všeho až po krk. Sotva jsme vytočili u [dr. Ungára] první telefonní číslo, zazvonili a vešli tři muži, kteří nás vyzvali, abychom se legitimovali. Dr. [Ungára], který ještě v ordinačním plášti stál několik kroků od nás, zatkli „pro protistátní činnost“, a odeslavše ho policejním autem pryč, pustili se do prohlídky bytu. Ačkoli ani já, ani [Záviš] jsme neměli než doklady velmi problematické hodnoty, propustili nás. [Záviš] mi ještě při obědě oznámil, že se druhého dne přestěhuje k mému otci, ale cítil se uklidněn tím, že nebyl zatčen současně s dr. [Ungárem], což bylo skutečně nevysvětlitelné. Všichni marxisté, kteří v Praze zbývali, se znali navzájem, a neznající dne ani hodiny, byli nuceni usuzovati na délku svého pobytu na svobodě z postupných zatčení svých známých. Ti, kteří se nemohli uchýlit do ilegality z nedostatku finančních prostředků,

a těch byla většina, dostávali mentalitu obyvatel ghetta, kteří nikdy nevědí dne, kdy bude uspořádán pogrom. A zatímco byly knihy z knihoven dávány do stoupy (již podruhé v deseti letech) a zatímco byly odstraňovány z veřejných míst moderní sochy a obrazy nahražované portréty maršála Vorošilova na lyžích nebo zvláště sovětským obrazem *Svítání nad vlastí* s postavou Generalissimovou v popředí, zatímco v novinách se čas od času objevovaly zmínky, že se u [Karla Teigeho] schází svedená titovsko-trockisticko-fašistická mládež, pokoušeli jsme se, pokud bylo možno, položit základy organizační struktury ilegální dělnické strany. Smluvil jsem si se [Závišem], že pro něj druhý den k večeru přijdu. Toho dne jsem odpoledne navštívil ještě některé své známé komunisty, kteří ze svých vysokých míst mohli mi pomoci ve věci [Honzy K.]. Zjistil jsem však u nich u všech velmi stísněnou náladu: věděli již o novém zatýkání, a proto se nechťeli angažovat v záležitosti někoho, jehož otec je v emigraci, matka, byt spolupracovnice nár. hrdiny Julia Fučíka, byla přece již ve třicátých letech vyloučena ze strany pro trockismus a jehož nevlastní otec byl právě zatčen pro velezradu.

Zmínil-li jsem se jim pak o [Závišovi], rychle mne upozorňovali, že není vyloučeno, že mají v kanceláři odposlouchávací zařízení. Všichni ho znali jako jednoho ze [zakládajících] členů strany, velmi mnozí z nich, např. Č. a L. N., začínali u něj, když byl šéfredaktorem ústředního stranického tisku. Byl jsem však dosud bez jakékoli pochybnosti přesvědčen, že plně postačí, ukryje-li se přes zimu u mého otce, jenž byl mimo veškeré podezření ze strany KSČ, aby mohl na jaře emigrovat. Téhož dne večer byl pak zatčen dr. [Vít Obrtel], jenž byl naší spojkou se Slovenskem.

Druhého dne, když jsem vystoupil z tramvaje na nám. Republiky, potkal jsem hned po několika krocích [Záviš]ovu ženu. Jela právě k nám, varovat mne, abych k nim nejezdil. Jelikož se důvodně obávala, že je sledována, počkali jsme, až se bude tramvaj rozjíždět, a naskočili jsme v jízdu, abychom setrásli „závěs“. [Záviš] byl právě zatčen. Byl pouze vyzván, aby si oblékl pevnější šaty a boty, a jeho pokoj byl zapečetěn.

Pí [Kalandrová] mne žádala, abych zajel okamžitě ke K. T. zjistit, je-li snad také zatčen, a v opačném případě jej o všem informovati. [K. T.] byl zakladatelem české surrealistické skupiny, dnes již prakticky neexistující, neboť jedna její část je v emigraci, druhá byla popravena nacisty, třetí je v komunistických pracovních táborech a konečně V. N. po r. 1945 se řídil opožděně, ale úspěšně vzorem Aragonovým, předstihnuv jej ještě v tom, že se stal denunciantem. [K. T.] mi před rokem vyprávěl o masakru bukureštské surrealistické skupiny, jež byla zadržena na útěku v Budapešti, transportována zpět a již polovina je již dnes mrtva díky pracovní-výchovným metodám sběrných táborů.

Naštěstí si na Teigeho dosud nevzpomněli. Dokonce jsme se dlouho smáli mému lékařskému vysvědčení, jež jsem mu ukazoval, o jehož účincích jsem mu vyprávěl.

Po mnoho týdnů jsem se pak marně snažil dozvědět byt jen náznak o místě jejich pobytu a o jejich dalším osudu. Dotazy na policii i veškeré pokusy získati informace odjinud byly bezvýsledné. A žije se lépe — žije se veseleji! Dodnes o nich ničeho nevíme. Snad jsou mrtvi, snad nemocni, snad jsou v uranových dolech (což je jedno z nejoblíbenějších míst, kam u nás posíláme na převýchovu), snad odjeli s jedním z oněch pravidelných transportů do Ruska, rozhodně žijeme bez nich — jako jsme žili s nimi. Zatímco je uveřejňována vyhláška, jež mzdovým šroubem vynucuje dvanáctihodinovou pracovní dobu, spěje pokrok myšlenky a idea svobody a socialismu neochvějně dále, kráčí pod záštitou lidové armády a lidové policie, jež nestřílí do stávkujících, protože se stávkovat nesmí, jsem svědkem toho, jak jediné v lidové demokracii kultura rozkvétá (novinový titul!) a pochopitelně ve jménu Generalissima Míru přispívám k budování lepšího a radostnějšího života pro všechny. ANO, A BUDU TO OPAKOVAT NE TISÍCKRÁT, ALE AŽ DO OCHRAPTĚNÍ, zatímco André Gide píše dopis českým spisovatelům v emigraci „pohnut jsa jejich těžkým osudem“ a André Breton vyje na Čínskou zeď z kaluže humanismu. Jak se musím stydět pokaždé, když se vidím onanovati s poezií! Ale bude-li každá naše báseň jednou kapkou soli, přece

se nám podaří rozleptat hodnoty fašismu, jimiž jsou dnes všechny hodnoty společnosti.

Poznámka ke druhé kapitole:

Dnes, po roce, když přepisuji tuto kapitolu na stroji, mohu dodat jen toto: Přestal jsem psát tuto knihu v únoru 1950, před svou první cestou do Vídně. Kalandra byl popraven v době procesu s tzv. skupinou dr. Horákové v červenci 1950, v době, kdy jsem já seděl ve vídeňském kriminále. Flajzar, Rozsypal, Roubík a Jeřábek byli odsouzeni v tajném líčení na 15–25 let koncentračního tábora. Dr. Ungár dosud nepřišel před soud, dr. Klinger byl odvezen do Moskvy bez přelíčení. Od loňska zatčení dr. Löbl (vedoucí ministerstva zahraničního obchodu) a šéfredaktor ústředního listu strany Rudého práva Nový čekají dosud s mnoha dalšími donedávna čelnými osobnostmi na proces s bývalým ministrem zahraničí Clementisem. Krejcarová byla od té doby ještě několikrát zatčena a opět propuštěna. Po svém návratu z druhé vídeňské cesty 27. července navštívil jsem neprodleně Láčka — Kalandrovu ženu. Stejně tak jako já, nevěděla ho ode dne zatčení, neboť ani před popravou nebyla jí povolena návštěva. Chtěl bych se zmínit ještě jen o procesu samém. Podle vyššího nařízení nesmělo Československo zůstatí pozadu v odhalování zrádců za monstrprocesy ostatních lidově demokratických států. Patří totiž k lidově demokratickému bontonu dokazovati čas od času svou věrnost Stalinovi věšením komunistů a zaměstnávatí mysl stranického davu odhalenými úklady velezrádců. Avšak tento československý monstrproces zůstal daleko za procesy bulharskými nebo za procesem Rajkovým. Aby dodali procesu monumentality, shromáždili státní prokurátoři na lavici obžalovaných nesourodý konglomerát „vlastizrádců“, několik bývalých poslanců maloburžoazní strany národně socialistické, klerikály, agrárníky, pravicové socdemokraty, velkopřemyslníky, dokonce jednoho monarchistu, mezi nimiž pochopitelně nesměl pro úplnost chybět ani exemplář

trockistický. Tito lidé se navzájem skoro ani neznali, ale obžaloba vykouzila velice jemné předivo vzájemných vztahů a spolupráce a všichni obžalovaní se podle moskevského vzoru doznali v plném rozsahu. Ovšem jediným průkazným deliktem byla korespondence se zahraničím, styk s emigranty a cizími diplomatickými misemi. Hned dva měsíce po procesu byla hrána v pražském divadle bývalého předního avantgardisty E. F. Buriana jeho vlastní hra o Kalandrově a Teigeho vlastizradě nazvaná *Pařeniště*. Nenalezla však milosti u komunistické kritiky, neboť se jevila být ještě příliš málo ideologická. Byly dokonce napsány i básně o Kalandrově odstrašujícím příkladu, v nichž byl nazýván zmijí, sviní, ropuchou, a dokonce přirovnáván i k mandelince bramborové, tzv. americkému brouku, jež k nám Američani shazovali letos v létě ze stratosférických letadel (oficiální zpráva!) na brambory. V pražském vězení jsem se v září 1950 setkal s bývalým vedoucím čs. Komsomolu Milošem Synkem, jenž byl tehdy již 11 měsíců držen bez výsledku, ale se všemi zuby vyraženými, ve věznici na Karlově náměstí. Byl to starý přítel Flajzarův a dozvěděl jsem se od něho mnoho mně ještě neznámých detailů z historie KSČ. Na tomto místě ho chci tedy vzpomenout. Poměry se pochopitelně během tohoto roku ještě více přiosřily. Neschází už mnoho, abychom se měli tak dobře jako v Sovětském svazu (to je titulek z našich novin).

III.

Ano, svítalo tehdy odpoledne slunce a já jsem snil o rozpadlých zámcích a velkých zahradách s nevyčerpatelným repertoárem pěti melancholických popěveků, melodií větru a první žluté trávy, melodií západu slunce na vysokých kopcích nad městem, melodií opuštěné řeky v posledních zářijových dnech, kdy navštěvujeme ještě místa, na nichž jsme se milovali v přírodě, melodií snů o nepřítomné milence, melodií, jež mne vždy okouzlovaly a nepřestávají okouzlovat

dosud. Je světlo a je nejlepší hodina navštívit svoji přítelkyni v malé mansardě za městem, kde je vše klidné, i století, i revoluce, i hlava, i ruce, jež nemohou stisknout kohoutek revolveru. Tehdy v sedmačtyřicátém byla ještě svoboda, toto odpuzující slovo, jež jsme se teprve nyní naučili chápat v jeho pravém významu jakožto přípravu fašismu, bolesti a smutku, kdy láska teprve v prvních kapkách zarosující naše ruce zmrzává již v řezavé krystalky zákazů a nedovoleností.

Tam přes řeku, jejíž vody se smějí na přecházejícího, na břeh posetý zbytky mne samého, k písku, jenž věrně zachovával stopy mé hlavy, opírané o veliké uklidňující kameny, milované pro blízkost dívky, již jsem miloval; jak krásná je nám vždy krajina jejího domova, jejího dětství, jejích denních pochůzek.

Já se tam vrátím, já se tam musím vrátit, co na tom, že jsou to již slova básníka, ale jak napsat milostný dopis, aniž bychom neopakovali celou světovou literaturu! Já se tam vrátím, k ušlapané trávě, k tváři své milenky, k smutným stromům na planinách, k oněm záhadným květinám zahrady, již jsem objevil jednou v noci a již jsem víckrát nespatriil, k rukám, jimiž mne líbala, k oknu, jímž bylo viděti do stráně ukrývající hvězdy a měsíc. Jsem opět sám a opět veselý, jako jsem byl v den, kdy jsem poprvé přicházel přes řeku, vstáváje na pramici, kdy mi vítr vhazoval vlasy do očí, odrazy slunce skákaly po hladině a po stráních, kdy převozník pískal cosi tak nepochopitelného, že jsem radostí plakal s ústy opřenými o brlení.

Sedě nad potokem na můstku zahaleném křovím, foukal jsem poslední podzimní pampelišky, přibíjené ráno do kalíšků rosy, směšné jako veliké tlusté děti s myšlenkami poněkud těkavými. V domku naproti strašilo prý od několika let po záhadně zemřelé ženě, jež tam bydlela; okolo chodili muži a ženy z práce, několik dětí jelo na kolech k řece, jejíž vůně zaléhala až sem, v zimě jasná, na jaře lepkavá, k podzimu syrová vlhnoucím chladem.

Pokaždé když jsem tak seděl, hledaly samovolně moje myšlenky oči a ústa, jichž se dotýkaly ve snu, vůně, jež je odkojily, a hlas, jenž je determinoval k jejich neustálé nespokojenosti. Touha, kterou

mi dala má matka, přetékala v těchto okamžicích do hrdel a vlasů kolemjdoucích dívek a mladíků, jejichž krásný krok a poněkud delší ruce jsem zvláště zbožňoval. Život vždy má cenu a vždy nemá cenu. Tímto způsobem se nikdy nerozřeší sebevražda, Camusova „primární otázka vši filozofie“. K jejímu zodpovězení je třeba poddávati se jen velmi jemně depresím, dáti se jimi absorbovat, nikoli je přemáhat, neboť dokud je za nás nevyřeší nepřetržitá činnost našeho bdělého spánku, je jakýkoli pokus o jejich vědomé překonání, jak známo, dokonale zbytečný.

IV.

Jádro problému spočívá již v Engelsově větě, že svoboda je pochopitelná nutnost, připomínající bohabojnost definicí à la „kázeň je vědomé podřízení vůle nižší vůli vyšší“ a podobně. V prvé řadě nutno rozlišiti alespoň nutnost bezprostřední, statickou, stabilně zákonnou od nutnosti dialektické, vývojové, budoucí a anarchizující. A zde je krize svobody a nutnosti: „Krátkce poté, jednou v neděli na břehu Marny, byl jsem uchvácen závistí k lidem, kteří dřou po celý týden, aby si šli jednoho dne zadovážet na kousku zeleně, ovšem, bude-li hezky. Představoval jsem si bez jakékoli ironie, co nerozlučitelného a prostého je asi poutá. Jednoho dne vyvolili se ledabyly navzájem po dvou a nebylo se vůbec proč opouštět. *Ani z jedné, ani z druhé strany žádná postranní myšlenka, aby to skončilo.* Jejich každodenními událostmi byly záležitosti dílny, kanceláře, pěkná látka, výlet, film. Oblékali a svlékali hezké a ošklivé děti. Jistěže věc měla také háček, takže oplakávali to či ono, ale život vynašel zase prostředky. Ustaloval se, masivní, trochu produktivní, avšak alespoň nediskutovatelný... Bylo jistě příliš pozdě přizpůsobit se jejich osudu, ale jak nepřipustit, že byli až do určitého stupně favorizováni?“ (*Spojité nádobý*). To píše muž, jenž se sám snažil dávatí příklad svobody v míře vyšší než kdokoli před ním. Svobodou posedlý, tento „prenatální“ existencialista, od něhož vede ideologicky velmi živá, byť nepřímá linka k Sartrově svobodě jedině ve smrti a ke Camusovým

mýtům o Sisyfovi, jenž je šťastným, a nikoli nesvobodným člověkem, k příšerné negaci možnosti svobody a k absolutní bezvýchodnosti ze statické a v začarovaném kruhu se pohybující determinace. Tam až degradovala marxistická spirála. Bez odvahy uznati dvojakost nutnosti a falešnost svobody je „uchvácen“ pochopením nutnosti pařížských dělníků, rozvrácen neukojeností a neodůvodněností své žité, dialektické nutnosti, leká se její rozvratnosti právě zde, její absenci a potlačení se bojí přiznat i na sovětské kultuře a omlouvá ji přímo jako destrukční element „na oné straně zdi“ (v buržoazní společnosti): „To, co je v jedné oblasti přijímáno svobodně za pravdivé, přestává být cenné a přijatelné v druhé oblasti.“ (*Spojité národy*).

Lidé na břehu Marny jsou zajisté svobodni pochopenou nutností. Nutností dílny, kanceláře, společného soužití, oblékání hezkých a ošklivých dětí, svobodní stejně i nutností poslušnosti zákonů, „nutností“ kapitalistického řádu, pořádku koaliční vlády, trustů i soc-oportunistů, neboť to vše je bezvýhradně nutné a vzpoura proti této nutnosti, ať dílny, ať společného soužití, ať buržoazní společnosti, je vzpourou proti povinnosti, trestanou ztrátou této svobody. Všichni tito lidé jsou svobodní pochopením nutnosti nesvobody. Je-li toto svoboda, je to svoboda přinejmenším negativní, v tom smyslu, že společnost mi ji umí a může poskytovat pouze na základě nesvobody.

Je zbytečné vysvětlovat, že Engels neměl na mysli tuto svobodu, stejně jako je zbytečné křičet, že občanská „la liberté“ byla zcizena nejdříve buržoazií pro její třídní cíle, až se stala kusem hadru, jenž je nejvhodnější záplatou pro všechny fašistické prapory od USA až po SSSR. Je zbytečné vyvolávat, že „svoboda“ je erbovním klenotem proletariátu, pokroku atd., je-li po své dvoustleté historii již tak zdiskreditována. Bylo by však jistě zbytečné polemizovat pouze proti slovu, nutno definovat a odhodit sám pojem kolidující a antagonizující pojmu VOLNOSTI. Je-li něco jako svoboda, je svobodou uskutečňovaná touha. Touha po svobodné lásce, po životě bez práce, po volné společnosti bez vnucování. Touha uskutečňovaná vždy a proti všemu, co nutno rozbít. Touha, jejíž realizace bude ještě

dlouho přinášet smrt a zapomenutí těm, kteří se o ni pokusí. Je křikem do budoucna, do jiné dělohy, než která byla naším krkavčím hnízdem, je nutností, ale neustále anarchizující, *vždy mimo právo a mimo spravedlnost*. (Anarchie je jistě starý a dnes poněkud kabaletní pojem. Ale svoboda je nesmyslem, dokud není anarchií.)

V.

Teprve když přišli blíže, uviděli mezi listy stromů, onemocnělých již touhou zimy, zámek podivné architektury, jehož rozpadlost, ukryvaná zvenčí, objevila se tím zuřivější pod listovým topolů, révy a psiho vína, jež hořelo nad budovou jako pochodeň zdáli viditelná, kouřící močálem, přidržovaným ve svých březích mlhami prosakujícími ovzduší něžnou a tajemnou vůní dívek před poznáním lásky, nebo trusu vodních ptáků. Záhony růží a kosatců proměňovaly se v pole ocúnů, prorůstajících rok od roku stále více terasu, obklopující zámek ze tří stran, kromě strany polední, jež patrně dle přání podivínského majitele byla architektem zcela zanedbána, vystavující planinám bez konce jediné svou, šílenými skulpturami pokrytou fasádu. A teprve nyní uvidíte krev, přistoupíte-li co nejbliže ke staré opukové stěně, přitisknete-li do škvír své oči, budete-li vdechovat vzduch jejich úst, laskat jazykem jejich měkké hrany, milenky nocí provátých pískem.

„André —,“ pravila Kateřina, tísnil se mezi měsícem, jež dosahovala ramen, a skalou tohoto podivného útvaru.

Klepadlo dveří je temný kruh tajemného významu. Podle jeho chuti v prstech se prozrazuje tělo mandragory. Tato má nadpřirozenou moc zabít člověka, nebo mu dáti milovati. Světlo cinká o kovové postavy ve výplni dveří. Kam přistoupiti dříve? K tvému obličejí nebo ke zdi, jež je stejnou hodnotou a stejným nesmyslem. Klíče mých prstů, prsty mých rtů, proč umíráte při otevírání mého života, mé vůle a mého smyslu? Jste jedinými přístroji, jež mi dokazují existenci objektivní reality. Jste však vždy zlámané, chci-li vás používat jako šperháku k významu a důvodu.

Chodbami, jimiž se procházejí vůně měsíce, poznávám tvůj vnitřek, matko, miluji tě v tvém loži jezerních panen. Schodišti, jež jsem již kdysi viděl, zachytávají se na každém stupni, rozhrnuje před sebou tvé oči, stoupám až k tvému hlasu, rozpadlému dnes jako stará pálená hlína. Tak jsem tě miloval, mučitelko, neumru bez ještě posledního setkání s tebou. Ve velikých komnatách bez oken, v nichž se procházím každé noci se svou milenkou, probouzenou větrem, jenž v nich neustále tajemně vzniká i umírá, otevírám stále nové dveře hrůzy, jež mne jednou, dříve nebo později, přivedou až k tobě, do doby, kdy jsem byl malou dívkou, jejíž bezpečí nebylo dosud porušeno žádným trestem. Pácidlem svých úst vezmu si tě, navždy otevru tvé ruce a tvé vlasy, které probodám jehlicemi, stříbrnými, aby nerezavěly krví, zahrady mého otce. A přicházím k tobě stále blíže, chutnám lodyhu šilenství vyrůstající mi z úst, budu jednou šlapat zuřivě tento květ a pak jej pojídat v pokoře rozkoše, již dobře znám, neboť často jsem si představoval, jak jsem vražděn, nebo zbavován pohlaví, což je konečně totéž. Již zítra nebo pozítří ohnu prst, abych zaklepal na tvé oči, jimiž vstoupím do další nudy, neboť zítra je také den.

Posléze vstoupili do velké síně, jež bývala patrně obrazárnou. Byla v ní žena s rudými vlasy, s vlasy jako oheň ve snech o menstrua-ci, v nocích, kdy muži se děsí, vylekáni těmi překrásnými vzpomínkami z prvního mládí, jejichž příkazy dodaly církvi nejčistší světce, kdy chtějí být pyromany a sní o tom, státi se dívkou, jejíž pohlaví je přece tak dovolené a nezávazné.

Krvácějící den ode dne stále silněji, ležela na jednom z těch podivuhodných obrazů renesance nemajících hodnoty mimo posvátnou hrůzu, již budi svým smutkem a otázkou „proč“, poprvé tehdy opět otevřenou pro dogmatiky ontologie volající: Proč žítí, nepracujeme-li!

„Je to to, co bylo předpověděno v knihách,“ řekla Kateřina, spatřivši ji. Je to mizerná hadačka karet, nebo kurtizána Benátek či Florencie a je jí jedno, čím se tu staneme, ačkoli vypadá, jako by číhala na satisfakci, bez níž nemůže zemřít. Škrábala obraz svými nehty, ale lak nepovoloval, a kde se jí podařilo rozchlípnout plátno, spojovalo se opět v tkáň takřka neporušenou. Konečně stáhla rukou slunce, aby

se jí lépe podívala do tváře, ale žena vidouc černou květinu, zavřela oči, chvějíc víčky a řasami.

VI.

Ulice, prázdné kavárny, cizí ženy a počasí. Denní ceremoniáři mého zbytečného a zavrženíhodného potulování. Nakolik jsou oprávněni posuzovati můj život? Nikdo z nich neproniká přece do mého pokoje, kde píši nezávisle na nich a pokud možno proti nim. Jsem stále jejich zapřísáhlým a rozeným odpůrcem, a jestliže mi nejsou, jako poezie, mým velkým životním nepřítelem, s nímž musím k zachování života zápasiti, dokud mne nezabije, jsou naopak protivníky kluzkými a neupřímnými, napadající mne vystavováním na odiv své souvislosti se mnou vždy ve chvílích, kdy jsem úplně bezbranný vůči jejich ironiím a poznámkám. Neboť glosují v těchto chvílích celé mé chování, jež se jim nikdy nezdá. Pokládají mne v hloubi své němosti za zbytečného a zcela neomaleně mi to čas od času dávají najevo. Jakou mám cenu? Ani společnost, ani poezie, ani má milenka mi neodpovídá. Jejich mlčení prokazující má provinění je nejstrašnějším symptomem mého století. Co je mým tajným zločinem, že musím hledati svou cenu v onom vřetenku času, jimž je můj život? V tom nejméně zřetelném, co znám? Proč mezi jednotlivými válkami jsme trestáni hledáním zdůvodnění své existence? Máme-li již býti dobyt看 na jatky války nebo fašistické civilizace, proč nás nezabaví sebe samých, neboť my už nemůžeme unésti hanbu a stud své zbytečnosti, kámen onoho proč, jež znehodnocuje předem naši lásku, touhu i nenávisť kromě nenávisti k nám samým.

Nemohu nenávidět společnost bez stupňování svého pocitu méněcennosti, neboť mi ukazují, jak šťastni jsou tamti druzí, jejichž život je pracovitý a nediskutovatelný!

Nemohu milovati bez stupňování svého pocitu osamocení, neboť právě v lásce žijeme a cítíme každý zvlášť svou poezii a musí mne vždy naplňovati zoufalstvím, zůstávám-li před osobou, jež si sebe promítá do mne, stále stejně bezbranný v zápase se svým vlastním smyslem.

A nemohu toužit po ničem bez stupňování svého zhnusení, neboť všechny mé touhy jsou marně a svéhlavě opakovanými pokusy o únik před sebou samým.

Nemůžeme se opíjet díky našim otcům, po nichž jsme zdědili tak vysoký stupeň imunity, že všechny jejich alkoholy jsou pro nás slabé. Když vytáhli s velkým povykem zátku od lahve s poezií, namísto co by ji byli vydestilovali v ochromující sociální jed, nechali ji s ležérností pijáků vyvětrat. A vy, pane Bretone, obracíte-li se dnes tváří k humanismu, jste strašák do zelí a nezodpovědný pozér! Tato doba a tato svoboda nebudou vybojovány na základě humanismu. Duchů od devatenáctého století tak nezávazně vyvolávaných se nezbavíte tím, že je budete zařikávat, nýbrž jedině jejich materializací. Nemůže dnes být poezie jediného kladu, jediného kousku krásna či lásky, eluardovské idyly a automatického uspávání. Je jediná poezie negace, nikoli však negace konstatující, ale konstruuující, negace spravedlnosti, života, štěstí, lásky, povinnosti a hodnoty, *jež jsouc negací negace devatenáctého století, je novou otevřenou hegelovskou tezí*. Jsme přivedeni do situace, kdy se už nemůžeme vyrovnati se životem na platformě naší současnosti. A budeme stát mimo právě tím, že se stavíme nekompromisně do pozic světa, jež chceme mítí roku 2000, a budeme podminovávat loď, na níž všichni společně plujeme. Pasivita existencialismu, jenž je ve svých důsledcích bezradným přítakáním světu, v němž se nedá žít, je stejně odporná jako sovětská mytologie pracovní povinnosti, jež má být uspávacím prostředkem „příliš probuzeného“ lidského vědomí. *Katastrofa* tohoto vědomí je silou, jež zpřetrhá všechny vazby morálky, povinnosti a pořádku dnešní společnosti. A přivoditi tuto katastrofu je alespoň na jednom úseku funkcí literatury a umění ve věku fašismu.

VII.

Dlouho jsme procházeli parkem, cestami zachumlanými do rukávníků mokrého listí, poprvé se nechtějící starati o čas. Veliké černé květiny, stromy zpola sesuté a studně otevřená jako ryba nás

poděsily. Po dlouhé hodiny zpíval nezřetelný pták kdesi, kde jsme ho neviděli. Začala se šířit vůně spalovaných konvalinek. Blížil se čas, před nímž nás staré knihy varovaly. Neodvážili jsme se již podruhé přiblížit k obrazu, na němž se žena snad někdy smála, někdy křičela a někdy dokonce sestupovala dolů, aby se, sedíc na okenním rámu, dívala nikdy nic nevyjadřujícíma očima na ohně zažíhané na vzdálených planinách, nesoucí pozdravy deště, jak jsme ji jednou viděli, s hlavou zvrácenou dozadu, jako by se jí na vzácný okamžik vrátil zvířecí čich našich předků, jež barvení samiček svou vůní ještě více bestializovalo, dříve než se po přesunutí dominantní funkce čichu na zrak stalo prvním primátům druhu homo sapiens pro své jiné vlastnosti odporným, a proto tabuistickým.

A na stráni zdaleka viditelné v agonii slunce, jež se smršťovalo a rozšiřovalo jakoby stahováním tepen, jejichž krvácení naplňuje lepkavostí vůni páry stoupající údolím otevřeným k řece jako klín svíraný touhou velice neklidných dívek, jejichž panenská lůžka se mění v kilometry tekoucí vody za nocí, v nichž nastupují do ohnivých kočárů, vyrůstala květina měsíce chvějící se nervózně v záchvatech svého každodenního zrození, obestřena ještě pižmem klína a stehen, zpola zahalena vlahým oparem matečního lůžka.

Stál jsem na veliké hlásce tmy, za mými zády prodíraly se kupředu zástupy nahých hrdlořezů, tak úžasných nad naším ložem, kam se ukládáme k jejich obřízce. Konečně vlčice, jež se mi dosud choulila mezi nohama, podrážděna sfoukla poslední kahánek šera. V tu dobu ožívuje zahrada, vypařující za tmy své vlahé miasmy, postavami nelidského charakteru. Je nebezpečné přebývat po západu slunce v tomto předměstí spánku. Ze země vyrážejí bílé a chladné ruce, svítící na cestu černému měsíci, jenž se skrývá před zraky živých vždy po čtrnáct nocí, v nichž po rituální vraždě nabývá znovu svou mužskou vlastnost.

Při první bráně vítr rozskřípl železné dveře zavřené v těžkých veřejích. Z otevřeného hrobu zavanula podivná něžná vůně, vůně dozrávajících matek, spících nznak s rozhozenými údy, v jejichž snech se jim neustále prolamuje podlaha pod nohama. Stromy tančily

kolem nás, dotýkající se svými rukama, strhávající své listí, svou kůru, která pukala, jako se odchlípují rty.

VIII.

Pláč nožiček dotýkaných sněhem nerozehřeje ani nejtropičtější déšť prstů bubnujících po nártu, ani rozkoše, jež se nebezpečně snaží pohltiti chodidlo až po kotník. Když se nohy potí, je dobré je olizovati. Kotníky jsou kůstky v hrdle nebo podivně postavená ňadra. A ňadra selských dívek jsou vždy tvrdá a trochu oprýskaná větrem. Jejich bradavky jsou vždy v pozoru jako těla Amazonek. A jejich klín, to není to tabernákulum za dvanácti chrámovými oponami, to je obětiště pohanů pod širým nebem, kde jediná naše řeč je ano ano, ne ne. Jejich úsměvy, široké podle stejného zákona, jenž vytváří rozčáplost kravinců, vzbuzují ty nejzdravější sadistické potře[by] a není pochyby, že ony budou odpovídati stejným, neboť denní zacházení s dobyt看 jim poskytuje dokonalou suverenitu ve styku s milenci. Jejich rty jsou tvrdé jako jejich ruce. Pracují jimi stejně obratně. Jsou to dokonalé samice, a proto je jen jediná obava ze styku s nimi, že po aktu nás budou kastrovat. Nejvíce ze všech žen se blíží oněm pavoučím samičkám, jejichž lidský ekvivalent je vrozeným strachem a nesplnitelnou touhou všech mužů, kteří byli trochu přiskřípnuti matčinou pávní při východu z dělohy. Neboť jak jinak bylo by přišlo na svět šílenství? Tyto dívky možno přivazovati k postelím, napínati do oblouku, bičovati a vkusovati se jim do pohlaví, neboť jakkoli se jejich víčka chvějí a jejich kůže se zalévá krví, stačí pohled na jejich nádherná, drsná, a přece citlivá chodidla, jimiž nás budou drtiti v klíně, abychom porozuměli jejich neotřesitelnému klidu a příšerné přírodní vášnivosti, s níž reagují na svá rozbodaná ňadra a na klín rozedraný k neupotřebení. Jejich nohy zdají se mi býti věčnými emblémy matriarchátu, jak svým nevysvětlitelným tvarem, tak i funkcí, již provádějí. Mám je rád u všech, když bosé přecházejí kalužiny, hnojiště a štěrkanou cestu, a když nacházím pak svým jazykem, vzrušeným jako milenka při incestu, neboť toto chodidlo je

jeho velkým otcem, který jen ve své tajemné dobrotivosti dovoluje mu tyto projevy šílené úcty stejně tak, jako posílá syna na smrt, kaménky vtištěné do kůže paty či stébla slámy a trusu mezi jejími prsty, neboť tyto nečistoty se mi zdají být větší intimitou, a proto mne naplňují větší rozkoší než nečistoty, jež tak zvědavě nalézáme svými ústy v jejich klíně. Miluji je pevně a rozšláplé jako nohy mužů, jež předčí svou silou a surovostí. Jejich majitelky jsou schopny oddávat se denně libovolnému počtu mužů, aniž by proto byly kdykoli poraženy a aniž by přestávaly být pannami. Muž vždy podléhá a vždy znovu umírá při koitu, krvácí ejakulát z otevřených vnitřností a dále již ve své nemohoucnosti nezasluhuje, než aby mu byla utáta hlava. Normální muž nedovede si představitu onu mentalitu nezvratitelné životní jistoty a necitelnosti, jež přese všechny zjemnělosti kultury a individuální pohlavní lásky jsou neustále přirozeným samičím prerogativem, vznikajícím z toho, čehož rozkoš, ležící mezi rozkoší otěhotnění a smrti, žádný muž, ani invertovaný, nedovede chápat, když dáváme do svého těla fyzicky vnikati jinou bytost, jež nás změní k životu a již my vyčerpáme k smrti. Neboť ubohost samce po koitu je odpuzující, ať nám to naše milenky zakrývají se sebe laskavější tolerancí. Sexuální vzrušení zažívají oba partneři stejně, ale zatímco pro muže je stále obnovovaným umíráním, je pro dívku, a zvláště pro onu dívku z mého rodu, milenku blesků a rozvalin, způsobem, jímž se neustále přesvědčuje o své neporušitelnosti.

IX.

Život vždy má smysl a vždy nemá smysl, což se navzájem nemůže vylučovat. A dokonce jeho cena, smysl a účel jsou dány tím, že ani ceny, ani smyslu, ani účelu nemá, neboť přese vši snahu nasadit naši touze a naši těkavé bezúčelnosti náhubek ontologie ztroskotávají všechny pokusy o jeho kladné, aktivní definování na jeho absurdní a nevysvětlitelné danosti, na faktu našeho zrození, jež je proti naší vůli a jež nelze nikterak a posteriori podvodně zdůvodňovat, jak je to možné v intelektuálních machinacích o našem významu

a konci. Je možné oktrojovati mi, *proč* mám žít a *proč* mám zemřít. Je nemožné vnutiti mi závazná naučení, jak to, že žiji, a vřaditi je do posloupnosti ostatních kategorických imperativů. Nebylo to z mé vůle a s mým svolením, že jsem se narodil, a proto mám nezadatelné právo negovat, pokud je to jen trochu možné, nutnosti, do nichž jsem se narodil, a to do té míry, do jaké je uznám za pro mne nepříjemné. Nikdo mne z toho titulu, že se mnou od mého početí bylo zacházeno jako s věcí, ještě nedonutí uvěřit, že to bylo proto, abych se spasil pro posmrtnou existenci nebo práci, jež je jakýmsi posvátným a posvěcujícím předurčením. Toto absolutní monstrum Práce je zde patrně onou silou, jež mne vyvolala v život, stejně jako jí měl býti Bůh, jenž od počátku stvoření až do posledního soudu zkalkuloval všechna zrození a disponuje jimi, byl pro ně všechna lartpoulartistickým zúčelením.

Jen tehdy, uznávám-li zbytečnost a bezúčelnost života, mohu nalézt jeho smysl, který není apriorní, ani ontologický, nýbrž lidský, tj. k našemu úzu a k našemu obrazu, smysl, jež má pro vědomou a myslící jednotku, smysl, jež oktrojuji jemu, a ne jenž je jím oktrojován mně. Smysl zbytečného, luxusního předmětu, předmětu, jehož funkce nespočívá v jeho utilitárnosti, ale v jeho příjemnosti, zajímavosti, či v našem emotivním vztahu k němu. Jedině pak můžeme chápat život jako to, čím jej můžeme vytvořit: Gesamtkunstwerk. Bylo napsáno, že poezii budou dělat všichni. To znamená žít všichni. My surrealisté, všichni, jimž ještě společnost nevyrvála mozek z hlavy, zahajujeme ohromnou internacionální stávkou proti spravedlnosti, dogmatice a fetišismu, jež popírají život v zájmu nás ochraňujícího Řádu. Jak dlouho nás bude ještě ochraňovat fašismus, když již dnes světová výrobní kapacita stačí k tomu, aby např. pracovní doba byla jen tři hodiny denně? Jak dlouho ještě bude ochraňovat naši mravnost a naši populaci, jestliže již dnes se může lidstvo konečně dostat z jejich přírodní primitivnosti? A jak dlouho ještě bude ochraňovati naše vědomí?

X.

Stáli jsme nad jámou několik metrů v průměru, jež začínala u hvězd na druhém konci obzoru. Hodlali jsme právě obejít tuto vzdálenost, když jakási šelma přeskočila přímo před námi. Vkročili jsme tedy bez obav do vzduchu. Choditi v něm je stejně příjemné jako jeti na loďce. Vlnil se pod námi neklidně a někdy se bořily naše nohy do něj jako do měkkého písku, poněkud ustupujícího pod naší vahou a naším dosud nejistým krokem. Přecházeli jsme podivné krajiny a všude jsme budili pozornost lidí, jež jsme potkávali na úzkých horských stezkách. Kateřina vlastníma rukama sázela vřes po obloze, která byla nyní po její pravé ruce. Dál a ještě dál hořel ve stepi oheň a bylo nám divné, že i tam může vznikat život. Dál a ještě dál ozývala se píseň, tak jako by si nějaké dítě udělalo harfu z kořenů mechů a přesliček, nebo ještě lépe z podhoubí země, jež je přece, jak bylo známo již středověkým alchymistům, připoutána kořeny ke dnu velikého oceánu. Dedukcí z toho, bylo by to patrné dítě ryb. Ale při mnohotvárnosti života v moři bylo by těžko říci kterých.

Śvívalo a začal jsem již poznávat krajinu. Zdálo se mi, že i časová posloupnost bere za své. Neboť vše, co se tu od té doby změnilo, bylo opět pryč. Domy byly stejně rozbité jako v prvním roce po válce, jen lidé nemuseli zhubenět, neboť jsou od té doby sešli dosud. Ale již mnozí se počali ohlížeti po Kateřině, kterou neznali, i bylo nutno ji ukrýti. Vzal jsem ji tedy za ruku a ona zmizela, držíc se mne a objevujíc se jen v oněch neprozřetelných okamžicích, kdy jsem se jí pustil, abych se něčeho dotkl rukou.

Snad odešla do těchto vysokých keřů, snad se utopila v řece, snad vystoupila na vysokou skálu, a nemohouc již zadržeti pohyb setrvačnosti, vešla až podati ruku měsíci. Snad stojí teď za záclonou každého z těchto domků, tak samotářských na zimomřivých rozcestích, kde se nikdo nezdrží ani na ten okamžik, aby si všiml ukazovatelů, stojí tam poněkud veselá, ale přece stejně smutná jako vždy, neboť si nemůže odříci napítí se onoho posledního podání ruky, kterou stále držím před sebou v naději, že ji přece jen jednou potkám v těchto místech, neboť i je-li dnes nucena žít za poněkud méně svobodných

podmínek jinde, přece jen alespoň jedna z nocí v roce je ta, o níž vyprávějí děti a stařeny, kdy totiž potkáváme strašidla. A je-li již zabita, je tato možnost ještě pravděpodobnější. Asi právě přijíždí vlakem, který jede kolem na stráni, stojíc na chodbičce a snažíc se mne uvidět, až se mezi stromy objeví ten úzký pramének vlasů, po němž mne pozná. Nutno již jen chvíli počkati a přijde sama, neomlouvajíc se za své zpoždění, neboť je to zbytečné. Zítra zde stejně nebude. A její kroky je slyšeti již od rohu, na němž se mění předměstí v pole. Vysílá dopředu svůj hlas, spěchá. Sem již nepříjde nikdo s pravidly hry. Zde hrajeme, já a má milenka, mariáš bez pravidel. Její vlasy se obtáčejí kolem komínů, takže se zdá, že se z nich kouří. Její vůně zdá se napodobovati vítr. To, co chrastí v trávě, to nejsou jepice nebo mûry, to je její pravidelný dech, je zadýchána od běhu a trochu se potí. Je jasné, že jsme něco provedli, trestali-li nás, snad se to nebude opakovat, políbíme-li se? Postoupím ještě několik kroků kupředu a již cítím mlhu na svých ústech. Je okořeněná hvězdami a chutná jako víno. Když je noc nejtemnější, bije její srdce dvanáctkrát. Pak mrtvou vždy ji kladu do řeky, aby ji voda odnesla. Pluje pod mosty vztyčena jako smích, a kdo ji zahlédne, leká se toho smíchu, jde městy jako mrtvá, nadýmalá krysa, je velký mor někde nahoře, kde se válčí, je zdravena hlasitým vítáním, nese-li ji řeka krajinou, již jsou neznáma lidská obydlí, dál k moři, kde odlétající ptáci odnášejí její zpěv na jih. Tam, kudy jindy putují utopenci, pluje teď vstupujíc do vln.

Upínají se na ni kolonie sasanek, řas a korýšů, je sídlištěm racků a sluk, jež v jejích hlubokých nadrech nacházejí místo k páření, a pluje dále, prorážejíc příbojem jako lodní stěžň, s rukama jako s ráhnovím již osekaným a s hlavou, na níž kdysi vlála admirálská vlajka.

Jedni budou umíratí morem, druzí budou vstávati z kostnic. Ti, které civilizace vůbec neměla právo soudit, vrátí se i z hrobu, aby opět veleli svým Buchenwaldům. A jednoho dne, v noci, až znenadání přijdu opět zpět, dříve než poznám lomikámen stráni, potkám tě, ani netuše, zda jsi odešla do těchto vysokých keřů, utopila se v řece, či snad vystoupila až na vysokou skálu, a neschopna již zadržeti pohyb setrvačnosti, vešla až podati ruku měsíci.

XI.

Když jsem v zimě 1947 pracoval na Stavbě mládeže, seznámil jsem se s mladou zednicí. Bylo jí asi devatenáct, a ježto byla bezpartijní, byly na ni brány zvláštní ohledy. Každého dne jsme se setkávali v kantýně, kde jsme se trochu ohřáli, neboť venku bylo 18 stupňů mrazu. Ostatně — brzo mělo začít jaro. Cigarety, které všude jinde stály 70 haléřů (byly tenkrát ještě Detvy), stály zde korunu, náhražková káva — jinde za 2,50 — tři koruny apod., byl to totiž podnik Svazu české mládeže, jenž si tímto způsobem přirážel na příspěvcích. Když byla zem tak zmrzlá, že se nedalo kopat, posílali nás do oceláren vykládat uhlí z vagonů. To byla zvláště nepříjemná práce, jednak proto, protože to byla vždy noční směna, a pak též pro nemožné poměry na tomto pracovišti. Někdy jsme pokračovali ve stavbě, ale jen bylo-li trochu tepleji. Tu pak má neznámá zdila tak rychle, že jen nejohratnější z nás jí mohli stačit. Večer se odcházelo domů po dlouhé zasněžené pláni, na jejímž konci svítily vysoké pece. V barácích bylo teplo, a každý ležící na své posteli, jsme se bavili, jak kdo uměl. Má neznámá ležela v druhé části místnosti, oddělené od nás příčkou nedosahující ke stropu, kde se u dívek tvořil každý večer malý společenský klub, kam se scházeli často i z ostatních baráků. Byli jsme poměrně noví příchozí, i bylo tedy na zde již usedlých, aby nás seznámili s mravy této společnosti v malém a s její historií, jež se v každém baráku stává během času jakýmsi rodokmenem, k němuž jsou adopcí připojováni i noví příchozí. Že na sousední ubikaci měli před půl rokem jednoho zpěvavého Slováka s prý krásným basem, bylo považováno za samozřejmé, že všichni nyníjší i příští její obyvatelé vynikají v hudbě. Jinde měli na jaře stěngazetu, i byl to barák kulturní a jeho „nájemníci“ byli už tedy napříště pokládáni za nejvyšší instanci v otázkách sobotních tancovaček a oslavných programů u příležitosti státních svátků. Historie každého baráku tmelila též jeho obyvatele a vytvářela pozvolna tabuistiku různých pravidel, jež v něm pak byla automaticky dodržována.

Velitelem naší světnice byl jeden ohromný Moravák, jenž se dělil o správu baráku s velitelkou dívčí světnice, malou, ošklivou a snad

trochu sadistickou textilačkou, jež zde byla již několik měsíců. Ačkoli tu nebyl nikdo starší dvaceti let, byl jsem jedním z nejmladších, po mně pak byl už jen jeden holičský učeň, kterému ještě snad nebylo ani čtrnáct. Z původního členstva byli zde už jen tři, jeden z nich byl bývalým velitelem, ale pod jeho velením překročil barák i onu míru dezorganizace, jež tu byla zvykem, a byl proto svého místa zbaven. Byl tím dosud velice dotčen, neboť výhody velitele byly veliké. Měl možnost vycházky kdykoli — v „úředních“ věcech —, nemusel, nechtěl-li, manuálně pracovat s ostatními, a máje přístup do kanceláří stavby a do kuchyně, netrpěl nikdy nedostatkem cigaret ani naturálií, jež mohl získati i jinak, vydíráním jemu podřízených dělníků. Mimo to mohl kohokoli obvinít, byl-li mu nepříjemný, ze stranické nekázně, a takové případy nebyly už dále vůbec vyšetřovány, nýbrž byly ihned posílány na trestné pracoviště. Neboť Stavba, to je čest pro každého mladého Čecha a Slováka, a zasloužiti si této cti není dopřáno jen tak leckomu. Stavba buduje socialismus v naší zemi a její absolventi mají právo hlásiti se do stranických úřadů a k ozbrojeným formacím. Na Stavbě vyrůstá nový typ pracovníka, utužuje se zde duch socialistické výroby a socialistického soutěžení. Stavba tvoří úderníky a zoceluje mládež. Je lekcí socialismu a vychovává novou generaci uvědomělých obránců mírů a budovatelů republiky. Já sám jsem se na ni dostal jedině intervencí mládežnického poslance soudr. Půčka, jemuž jsem několikrát v osobním rozhovoru musel dokazovati své ideologické kvality, jež mne opravňovaly k práci na Stavbě. Tehdy ovšem byla Stavba ještě v začátcích, mnoho z toho, co jsem tam tenkrát zažil, se změnilo, namísto tehdejší určité míry individuální volnosti nastoupil daleko kasárničtější duch a celá Stavba nabyla výlučně vojensky výchovného charakteru, jak mohou nejlépe vypravovati ti, kteří byli na Stavbě v letech 1949 až 51.

Ráno jsem tedy pil neslazené pomeje, pak mi vždy omrzaly ruce, neboť nebyly rukavice, v poledne a večer jsem jedl lžící brambory se zkaženým zelím a scházel jsem se s ostatními k večerním debatám okolo kamen. Bylo mezi námi několik mladíků a ještě více dívek, kteří neustále viděli před sebou rok 1922 místo roku 1948, rok

výstavby leninského Komsomolu, vzrušující nádheru „vojenského komunismu“, oslňující radost budování pětiletěk, pýchu výstavby a světové revoluce, čest stranické legitimace a plnění svěřeného úkolu, radost uskrovnování v počátcích socialismu, hřmějící písně Rudé armády a porážení interventů, zkrátka vše, o čem nám dávají již jen malou představu ony nádherné zpěvy Říjnové revoluce od *Kronštatské* až po *Komsomolskou dumku*, vše, čím nás tak dovedou vždy znovu a znovu opítí ty řídké ruské filmy, jež se ještě obírají jinými náměty než stalinskou neomylností, vše, čím se nám zamotá hlava, řekneme-li 1917 — Lenin — Trocký. Je smutný osud těchto mladíků a dívek, kteří již tehdy mne dojímali tím, čím se vždy dám vzrušiti, totiž pravým — byť v jejich interpretaci díky jejich rozkošné horlivosti trochu naivním — duchem Strany, stranickosti a třídnosti, jehož za tak odpuzujících podmínek museli býti zbaveni. Velká část jich musela se velmi brzy probrati ze snu o proletářské vládě a bylo by námětů na stejný počet románů, kolik bylo jich samých, kdyby se měla sledovati reakce na toto probuzení. Někteří se pokusili bezhlavě revoltovat. Tyto většinou individuální vzpoury ovládly někdy celé skupiny, ale všechny končily v souhlase s prospěchem Státní bezpečnosti. Jiní jsou zrazeni na celý život, na nějž, a zvláště na to, co je dosud naplňovalo, pohlížejí s nenávistí. Jiní se stali právě v těchto podmínkách uvědomělými leninci. A ti pak, jejichž intelekt by nesnesl tento otřes probuzení se, hledajíce možnost útěku před ním, stali se stalinisty, jichž není možno se dotýkati. Aby se křehká stavba jejich vědomí neroztříštila, reagují již z dálky křečovitými explozemi ohrožujícími okolí a zvláště nerozumného dotýkače. A ne málo je konečně i těch, kteří prohlásili své ideály za mladické, a jsouce si vědomi situace, stávají se exponovanými činiteli nového exploátátorského systému už pouze jen pro materiální výhody. Se všemi těmito odrūdami jsem se setkal. Generace východní Evropy se jimi hemží a oni všichni společně tvoří ohromnou, rozšiřující se náказu ztracených lidí, jejichž sociální pocit je ve většině případů tak negativní, i projevuje-li se jen rezignací, že se stávají iredentou nynějšímu i všem jiným režimům, jimž se nebudou moci nemstíti

za to, že tak brutálně jim byla vržena do tváře jejich bezúčelnost, tvoří nemoc, jež již jednou stála Evropu tolik po pádu I. císařství.

Avšak většina ostatních mých soudruhů na Stavbě byla složena tehdy ze živlů velice nesourodých, přece však nesených společnou touhou po kariéře. Byli to skoro vesměs mladí živnostníci a výjimkou byli mezi nimi soudruzi proletářského původu. To byli oni, kteří velmi jasně a brzo rozpoznali onu jemnou vibraci komunistické polnice, oni, kteří děsíce se za války bolševické politiky, uviděli hned, jak se mýlili, obávající se dělnické diktatury, a rozpoznali ihned vlahou teplotu neupřímnosti, s níž se z Ruska hovořilo o beztrždní společnosti. Jejich maloživnostenský instinkt posloužil jim lépe než svazky Marxe. Předvídající nutný rychlý zánik soukromého podnikání, uvědomili si dobře, že nová společnost bude silně byrokratická a kasárnická. A v nejkratší době doslova zaplnili řady policie, vězeňské stráže a všech uniformovaných sborů, zrovna tak jako mnohá místa v obecní a jiné samosprávě. Pro ně byla Stavba přestupní stanicí mezi bezpartijností a okresním sekretariátem, z nich vyrůstali později nejžhavější agitátoři údernických směn, jejichž výtěžky se jim realizovaly v nový nábytek a třípokojové byty.

Krystalizace fašistické společnosti je nesmírně zajímavá. Zatímco pevná již oligarchie bere zcela suverénně dělnické třídy její nejzákladnější práva, utíkají o překot všechny krysy do temných a neosobních chodbiček nového vykořisťovatelského aparátu, jemuž jsou nezbytnými proto, protože bez pomoci jejich osobního oblování a denunciantství by se nemohl tak rychle přeměnit v ono nezviklatelné monstrum, jímž je dnes. Státní výnosy vycházejí vždy až a posteriori, což je výborným prostředkem k zpitomňování proletariátu. Výnos o glajchšaltaci tisku a myšlení vyjde teprve potom, kdy už je tato prakticky provedena na závodech, v nakladatelstvích, novinách a domovních blocích obětavou činností právě těchto individuí, která jsou nejnižším hierarchickým stupněm nové třídy, jsou přese vše jejími příslušníky a požívají jejích výhod, právem, neboť tak znamenitě se o ně přičinila. Tato podivná evoluce režimu je patrně dána tím, že fašismus ve své nejdokonalejší formě, například

v Sovětském svazu, vytváří vládnoucí třídu, jež je sama sobě byrokracií, podobně asi tak, jak tomu bylo v určitém stadiu feudalismu, např. za carského systému v Rusku. Fašismus musí odstranit stát v jeho funkci třídního smiřovatele s jeho nejcharakterističtějšími znaky, jako je parlament a politické strany, neboť oficiální fašistickou teorií je, že ve fašismu namísto třídního boje nastupuje třídní spolupráce (na čemž se shodli Stalin, Hitler i Mussolini). Avšak ideologie státu a státnosti je pro fašisty *conditio sine qua non*, neboť je jedinou možnou formou, pod níž je možno současně prohlašovat, že výrobní prostředky patří celé společnosti, a současně vykořisťovat dělnickou třídu dosud nebývalým způsobem. V Americe dnes např. stačí, aby se představitelé trustů vzdali svých podniků, a vstoupí vše do vlády — lépe řečeno — vytvořivše vládu, vydali velkolepou ústavu o společenském vlastnictví a o všech svobodách a — nic se nezmění. (Respektive jejich mocenské pozice se ještě zlepší, stejně tak jejich zisky.) Ale již Lenin přímo prorocky rozšířil Marxovu definici, že třída je společenská skupina, mající stejný poměr k výrobním prostředkům, tj. buď je vlastníci, či nevlastníci, mimo jiné o nejdůležitější bod, o otázku, *kdo výrobními prostředky disponuje a kdo nedisponuje*. Prakticky je administrativně výrobní byrokracie VKS(b) spolu s velitelskými kádry armády a NKVD ve smyslu nejryzejšího fašismu *eo ipso* vládnoucí třídou a zákonodárství SSSR jen *ex post* dotvrzuje její třídní prerogativy. Co do prospěchu vlastní vládnoucí třídy zákonem o tzv. osobním vlastnictví a o dědictví, co do jejího třídního panství všemi zákony omezujícími, od zákona na ochranu před úchylkami až po zákony o sexualitě.

Za večerů, kdy obvykle někdo přinesl blíže neurčitelnou kořalku, kdy často zhášela elektrina a my si svítili petrolkou, vnikal jsem poznenáhlu do prostředí a do tradic a zkazek našeho baráku. Díky působení minulého velitele se pro něj tradovalo a ustálilo pojmenování „bordel“ a jeho tradicí byla ustanovena tradice výtržníků. Velmi často se při svíčke vypravovalo o nějaké dřívější velitelce dívčí poloviny. Jejimi pamětníky byli už jen oni tři, kteří se střídali vždy v líčení této historky. Asi před rokem, v zimě, přišla večer v deset

hodin zhasnout na mužskou světnici, protože byla tehdy velitelkou celého baráku. Protože byla jen v trenýrkách a podprsence, převálil ji, hned jak zhasla, ten, jehož postel byla nejbližší, na slavník, a pak za úplného ticha podávali si ji z postele na postel. Pokud někdo něco promluvil, bylo to jen v kulminujících okamžicích rozkoše. Nebyl jich tam plný počet, jen dvanáct, ale přesto to trvalo skoro dvě hodiny, po kteroužto dobu nikdo nezamhouřil ani oka. Velitel světnice, který ji měl první, vzal si ji ještě poslední a vždy se zmiňoval o tom, že nebylo nejmenšího rozdílu v zuřivosti jejího milování. Když skončil, mlčky se utřela ručníkem, oblékla se a odešla. Ačkoli byla pak v baráku ještě měsíc, nikdo se s ní už nevyspal a za měsíc byla jako těhotná poslána do Prahy. Postava této devatenáctileté dívky, její duševní pochody, moment jejího návratu do dívčí světnice, kde ji jistě očekávaly, zvědavý na délku její návštěvy, a kde ji zajisté se zdejší nonšalanci podrobily zvědavé fyzické prohlídce, mne ještě dlouho potom zaměstnávala v mých tagträumech. Je nepravděpodobné, že by se byla hleděla otěhotněním vyhnout pracovnímu nasazení. Snad její milenec byl zavřen a byl to projev šílené nenávisti ke všemu, snad byla frigidní a hodlala zkusit ještě tuto možnost, vzpomínal jsem na ni vždy při četbě románů o ruských nihilistkách, ačkoli právě to, jak jim byla vzdálena, dodávalo jí zvláštní všeobecnosti bytosti přímo kolektivní. Z dívek ji už nepamatovala žádná.

XII.

Beztrždní společnost se nebude lišit od dosavadních třídních systémů pouze kvantitativním rozšířením svobody, ale úplným postavením dosavadního výkladu tohoto pojmu na hlavu. Jsou určité otázky v marxismu, jež byly Marxem pouze nadhozeny a doporučeny jen práci jeho pokračovatelů, z nichž však jediný Lenin přispěl podstatněji k jejich řešení. V mnohých z těchto otevřených problémů je však dosud otevřené živé maso, jež možno infikovat bakteriemi mytologizace a autoritářství. Je známo, že Marx se nikde nerozepsal o podobě a uspořádání beztrždní společnosti. Přece však nemá

k námezdné práci jako takové nejmenší úcty, pokládá ji jen za člověka nehodnou dřinu, již dělá, jen pokud musí, a s níž přestane tak brzo, jak jen to bude možno. Velmi odlišuje svobodnou — spon-
tánní — manuální i intelektuální tvorbu (přijde doba, kdy se práce stane člověku první potřebou). Naproti tomu už Engels, rozvíjeje v *Antidühringu* své teorie nutností a závazností, pokládá „práci“ za jednu z těchto a o životě od práce osvobozeném mluví pouze ve více méně nekonkrétních frázích à la Pasternakova „socialismu dálka blízká“. Ruští revolucionáři XX. století měli pak, nevyjíma-
je Lenina, díky svým historickým a situačním podmínkám a díky úkolům, před něž byli v dělnickém hnutí a v prvním proletářském státě postaveni, dosti daleko k teoretickému rozvíjení této otázky a ponechali ji — neříkajíc tak ani tak — prostě další vývojové etapě. O komunistech nemůže být, ačkoli by někteří pochopitelně raději slyšeli opak, pochyby, že vyrostli z marxismu a jsou marxisty potud a právě tak, jako kteříkoli dřívější i pozdější Marxovi vulgarizátoři. A jednou z jejich vulgarizací marxismu je jejich mytologizace práce. Tendence dáti životu prostých členů společnosti nějakou apriorní a závaznou náplň není jistě nikterak nová nebo nepochopitelná. Je společná všem teokratům od počátku lidské historie: vládne se pak snadněji, a i když lidé neuvěří, jsou přímo časově tak zaměstnání plněním onoho na ně vloženého závazku, nad čímž bdí vševědoucí auguri společnosti, a mýtus tak hluboko vniká do jejich života, že je znemožněno individuální svědomí i kolektivní akce. Celá společnost je odshora umně zbudována jako jedna obrovská nepřetržitá mše a neúčast na ní je vyloučena. A že každá teokracie vykládá svou vládu consensu omnium, je už pak jen zcela logické.

Nám však zde jde jen o to, jak, stejně jako i v různých jiných otázkách, je dnes v marxismu potřebí intenzivní teoretické práce. Dává-li marxismus možnost k tak dalekosáhlému falšování svých vlastních základů, je nutno ho dohotovit a na místě dosud nepoložených cihel vybudovati mohutné signalizační věže, z nichž se dohovojíme s budoucností. Je nám vytýkáno, že ještě po všech těch katastrofách dělnických revolucí věříme v nevývratnost a pevnost marxismu, jež

vždy tak dráždila svobodomyslné měšťáky. Nedáváme se ani nijak zaleknout posledními záchvěvy II. internacionály, jež jsou záchvěvy galvanizované mrtvolky. Naskýtají-li se dnes pochybnosti o adekvátnosti marxismu pro rozřešení dnešní společenské situace, ukazuje se naopak stále jasněji, že Marxovy postuláty nejsou jen ekonomickými rozborů liberalismu, ale že jsou neustále správným kompasem, jehož střílka vždy přesně ukazuje k trhlinám třídní společnosti, ať už ve svém vývoji — poháněném již jen nutností oddáliti svůj vlastní konec v neustále rostoucím rozvíjení výrobního procesu, jež již nebude déle možno vtěsnávati do tohoto podivuhodného Prokrustova lože a který osvobodiv sebe osvobodí člověka — bere na sebe jakékoli formy a produkuje jakoukoli nadstavbu. Jestliže v barbarství byla určována politická moc mocí nad stády, v otrokářském a feudálním systému mocí nad pozemky a v epoše kapitalismu mocí nad penězi, stává se již na nejvyšším stupni imperialismu a ve fašismu pak úplně rozhodujícím faktorem moc nad výrobou. Trocký velice správně rozpoznal, že zestátnění průmyslu a kolektivizace zemědělství neznamenají ještě eo ipso socialismus, nýbrž že jsou to pouze politicko-právní (a jistě i výrobně-administrativní) předpoklady socialismu. A jsou-li dnes tyto předpoklady splněny ve všech fašistických státech a centralizace výroby i likvidace malozemědělství pokračují v imperialistických státech stále vpřed k fašistické ekonomické struktuře, jsou tím dány i ekonomické předpoklady úspěšné revoluce. Neboť současně s těmito změnami ekonomické základny děje se i přeměna v ideologické a administrativní nadstavbě této společnosti, zejména co do funkce a podoby fašistického státu. Stát ve fašismu ztrácí onu funkci nárazníku mezi vykořisťovateli a vykořisťovanými tím, že se stává sám prvním a jediným vykořisťovatelem. Tato jeho funkce se musí proto přesunouti na jinou sociální instituci, a tou je obvykle organizace stranického charakteru — je zajímavé, že to právě nikdy nejsou odbory, ač by se dalo předpokládat, že je by bylo možno nejspíše přetvořit k novému obrazu (jejich totalizace je naopak obvykle aposteriorní). Stát pak sám se ve fašismu stává nezakrytým exploátorem a jeho představitelé jsou jeho prvními akcionáři (to

už je ovšem zakryto). Takový stát pak nejenže neutlumuje revoluční napětí, ale přímo je vytváří. Má ovšem k dispozici prostředky k potlačování protistátních akcí a nálad, o jakých se dřívějším vládám ani nesnilo. Není to jenom navýsost zmodernizované policajtsství, tak charakteristické pro III. říši a Sovětský svaz, ale v prvé řadě jeho bezmezná pravomoc nad celým životem každého člena společnosti. (Např.: nikdo nesmí nastoupiti zaměstnání, pokud k němu není přidělen, v SSSR stěhuje stát lidi z místa na místo roztrhávaje přitom zcela suverénně i mladé manžele, aby při této neustálé výměně pracovišť nemohl se nikde vytvořit spontánní kolektiv. V III. říši a v SSSR je stát posledním rozhodčím i ve věcech rozplozování členů strany, neboť určité skupiny obyvatelstva jsou a priori vyloučeny z manželských svazků s řádnými občany, ať jsou to neáriji, nebo občané nemající úřední doklad o státní spolehlivosti. A tak dále.) To však nikterak nepomůže odstranit houstnoucí atmosféru latentní masové revolučnosti. Jediná zbraň, jež je účinnější proti podvrtným akcím proletariátu než všechny ostatní dohromady, je monopol na ideologickou dezorientaci a otravu, jež má v rukou strana. Každá fašistická strana má své neochvějné kořeny v kariéristech a lumpenproletariátu. S jejich pomocí může naplňovat dělnickou třídu strachem, iluzemi, šovinistickými idejemi a naprostou ideologickou dezorientací, podle momentální potřeby jednotlivě, ale obvykle vším najednou.

Možno říci s Masarykem, že společnosti se udržují těmi ideami, z kterých vznikly. Kapitalistická společnost vznikla z idejí výrobní nerovnosti a nyní odhaluje své kořeny ad absurdum. Byl-li pro Evropu posledním spontánně revolučním rokem rok 1848 a pro část Evropy konec I. světové války, stačí se dnes podívat na jihovýchodní Asii. Probuzení a vzmach koloniálního proletariátu otevírá novou, a to jednu z posledních kapitol bojů dělnické třídy. Konec tisíciletí si neodpustí ještě ten poslední ohromný ohňostroj revoluce.

Tato revoluce odstraní to, co bylo základním rysem dosavadní lidské historie. Totiž onen mechanismus obłudné machinace, jíž společnost zbavuje člověka svobody, přivlastňujíc si ji, ačkoli není

jejím majetkem. Celé dějiny byly dosud postaveny na tom, že společnost, ať již jakékoli formy a s jakoukoli nadstavbou, udělovala člověku část svobody připadající podle její míry na jeho hlavu, a to podle jeho třídní příslušnosti a podle historických podmínek v míře vyšší či nižší. Tuto svobodu podržoval, pokud byl správným občanem. Jakmile porušil kterýkoli nejstupidnější předpis společnosti, byla mu míra svobody omezena. Společnost ovšem vůbec není nějakou majetnicí svobody, už proto ne, že není živou bytostí. Vytvořila si pouze zvykové právo, jímž se jí přiřkne absolutní volnost a svoboda každého narozeného člověka, a poskytuje mu za tento výhodný obchod nadále již jen libovolnou část toho, čeho byl nucen vzdáti se v její prospěch. Tento mechanismus přenesení svobody na společnost je již tak vžitou samozřejmostí a je opředen tak důmyslným nimbem samospasitelnosti společnosti, že si ho nejen už neuvědomujeme, ačkoli jsme jím po celý život ovládáni, ale že je s ním dokonce počítáno jako se základním pilířem Řádu, bez něž budova naší civilizace a kultury by se musela neodvratně zhroutit. Třídní společnost i celý její chod je však jen neřádem, se vši svou státní nadstavbou a s celou spravedlností. Její opory se však stávají během novověku nebezpečně mystickými. Všude tam, kde vládnoucí třída chce prováděti další švindl, nebo jí teče do bot, stalo se již zvykem vyřvávati o Společnosti jako o společně nás nesoucím prámu, jenž nese naše životy! A nedá se tu jen říci, že to je vlastně stát a že společnost sama má své místo pod sluncem, zahalena krásnými humanistickými mýty. Kdyby skutečně jen mytologizace *státu* přivedla po NEPu bolševiky k fašismu, byl by problém daleko snazší a nebezpečí dalších regresí daleko menší, ba po tomto mementu mori skoro vyloučené. Je to však skutečně fetiš *Společnosti*, jenž byl povýšen na piedestal, kde je zahrnován pachem všech tradičních oslavných kadidel. Stát je nástroj na potlačování jedné třídy druhou. Společnost je pojem na oblbování všech dohromady. Zájmy třídní společnosti nejsou nikdy zájmy člověka. A beztřídní společnost už není, lépe řečeno, nesmí býti Společností v historicky navyklém smyslu toho slova, ale kolektivem, lidstvem. Stádní pud a výrobní poměry a last not least nadměrné rozmnožení

lidstva nutí lidi udržovat vzájemné vztahy. Na těchto není pak dokonce pro 99 % ničeho nepříjemného. Ale naše kolektivní spolupráce, ať jakkoli diferencovaná, nesmí býti nikdy modlou s důtkami v ruce, jimiž popohání své liknavé věřící. Tragédie sovětské filozofie a sociologie, nehledě na přemíru oněch tercií comparationis, jimiž se vřazuje do šiku ostatních fašistických filozofií, spočívá právě v tom, že společnost se jí stala samoučelem. Tak se nikdy nevyřeší problém života! Zde jsou i typické kořeny sovětského fašismu, jenž, ač ve svých výsledcích se nejen ztotožňuje s výsledky fašismu organicky vyrůstajícího z permanentní monopolizace výroby a ze zostřeného třídního boje v imperialismu, nýbrž je dokonce (a není to jistě bez souvislosti s jeho specifickým východiskem) i daleko předčí, vyrůstá ze zcela jiných společenských poměrů. Osobní zásluhou J. V. Stalina a jemu blízkých byl — ne bez námahy — na místo idolu státu, ježž nebylo možno restaurovatí tváří v tvář Leninovi příliš čerstvě vychladlému, dosazen idol společnosti, ježž ač je zprzněna tolikerou hierarchií, zůstává přece vždy pannou, což už se státem lze dělati těžko. I když ústavou z roku 1936 se ohlásila sovětská státnost, má i tato svérázný charakter dualismu společnosti a státu jakožto jejího výkonného orgánu. A získává-li dnes myšlenka sovětského státního imperialismu nad myšlenkou božství sovětské společnosti, je to dokonce známka degenerace sovětského ústrojí, ne snad proto, že by to bylo reakčnější, nýbrž naopak proto, že je to méně rafinovaně reakční. Neboť jedině tím, že nepřevzal starý prapor státu, ale naopak ještě více zakryl a zabstraktnil ono přece tak makavé třídní vykořisťování a útlak pojmem daleko méně určitým a skutečností daleko méně kontrolovatelnou, mohl Sovětský svaz dosíci takových úspěchů v oblbování a glajchšaltování lidí.

Má-li se společnost stát svobodnou, přestane eo ipso existovat, jistě v tom smyslu, jak píše týmiž slovy Lenin o státu. To, co zbu-
de ze státu, nebude již stát, nýbrž výrobní administrativa, to, co zbu-
de ze společnosti, nebude než kolektiv lidstva. Již nikdy se nesmí
v jejím jméně bráti svoboda! Již nikdy se v jejím jméně nesmí sla-
viti práce! Naše svoboda je stejně vrozeným nám vlastnictvím jako

našich deset prstů. Po 20 000 letech lidské historie konečně se celý mechanismus může převrátit do svého přirozeného stavu: můžeme a musíme na lidstvo přenášeti tolik své individuální svobody, kolik toho vyžaduje. A jakmile nebude teď již velmi konkrétní a kontrolovatelný vládní orgán vyhovovati podmínkám smlouvy, bude mu kredit svobody odepřen. My všichni si musíme odvyknouti považovati cokoli za tabu. Nejfašističtější stát nás nedonutí pracovat, lehne-li si ve středu odpoledne na trávník, abychom pozorovali oblaka a hlavu své milenky. Jen plnění potřeb beztrždního kolektivu je současně bezprostředním plněním potřeb člověka.

XIII.

Poezie je jediné tehdy poezií, je-li vzpourou. A život je jediné tehdy životem, je-li poezií. Je tedy poezie nejen svorníkem života — revoluce, je třetí stranou tohoto trojúhelníku, jenž ohraničuje naši individualitu biologicky, v čase i v prostoru, trojúhelníku, z nějž jeho obsah nutně musí vyprchat, je-li jedna z jeho stran potlačena. Nejenže „život nestojí za nic, musíme-li pracovati“ (Breton), stojí za ještě méně, manifestuje-li se toliko v přijímání a vyměšování potavy, ve spaní a v souložení od případu k případu.

Druh homo sapiens ve svém celku dochází pomalu, ale pevně k tomu bodu své vývojové dráhy, kdy ne již jen jeho intelektuální avantgarda, ale všichni lidé začínají být naplňováni hrůzou nad nesdělitelností (ještě více než nad nepochopitelností) svého významu. K bodu oné šílené bezbrannosti, jež byla východiskem dosavadního vývoje lidského vědomí a k němuž se nyní navrací po otočení své spirálovité závitnice. Od dob soudruha Robespiera se mnoho a často volá po novém Bohu nebo novém náboženství, a ani mezi našimi současníky a dokonce v samotném rámci tzv. avantgardy první poloviny XX. století nejsme takových kreténů prosti. Od kultu Nejvyšší bytosti přes Feuerbacha až k *Mythu XX. století*, což sám o sobě je pojem a hodnota, jejíž vynález nepřísluší jen Rosenbergovi, vede tato tendence kurýrovat krizi pojmu a pocitu života podle

receptu nejobyčejnějšího neandrtálského šamana. Jednou provždy odzvonili! Náboženství už není ani opiem pro lid (což neznamená, že by tu stále ještě nebyl úkol prakticky je zlikvidovat), neboť sám pojem náboženství a pocit náboženskosti jsou v jakékoli formě už jen cukerinovou limonádou. Božská problematika už navždy ztratila svou omamnost a vzrušivost. A dokonce dnešní *krize* existence, jakkoli paralelní s *problémem* existence při východisku dějin lidského vědomí, liší se od tohoto právě tím, že je více a v první řadě *krizí obsahu* této existence než jejího *účelu*. Život člověka přestává být nepostradatelným a tajemně nutným kolečkem ve stroji účelu ať Boha, či Ideje, a tu se jeho prázdnota, dosud tak snadno vyplňovatelná animálními úkony a vzruchy (jen u mizivého procenta lidí poněkud sublimovanými) stává náhle do očí bijícím utrpením. A pocit utrpení ze života, ať je jakkoli příjemně zaopatřován, je primární a nikdy nepřestávající pocit moderní doby. Jedná se ovšem o *osmyslení* života par excellence. Člověk se dostává do dialektického rozporu se svou animálností po oné historické práci, již si dal v moderní době s popřením duše jakožto *ne lidského* principu, potřebuje nalézt svou kvalitativní odlišnost od zvířete. A najde ji. Musí ji najít, má-li dále žít. Bez zničení pocitu utrpení ze života, bez nalezení jeho lidského významu nebude beztrádní společnosti, neboť ochranný mechanismus našeho nevědomí bude vždy budovat všemožné hráze naší potřebě svobody. Marxovy a Leninovy teorie jsou *uskutečnitelným* snem jen potud, pokud si karabáči tolika otrokářů a osvěcených vládců vtlučená potřeba organizované nesvobody nevynutí na osvobozeném člověku nové formy poddanství a útlaču. Tím je fašismus po mnohých stránkách odlišný od kapitalismu, v němž pevně tkví svými kořeny ekonomickými, tím se stává *manifestačním výrazem a podstatným a nepopíratelným pokusem o řešení podmínek života XX. století*, a kladu zde důraz hlavně na podmínky jiné než výrobní, v nichž [se] dovršuje plynule tendence imperialismu, stejně jako pokusy prvních křesťanů, první generace hedžry, zarathustrovců a manichejistů o, každý svého druhu, království boží na zemi byly manifestačním vyjádřením pojetí a vyrovnání krize individuálního

života v kulminujícím období teismu. Neboť právě systém fašistické mytologizace společnosti a teleologizace individuálního života v jejím rámci je dokonale *primitivním* pokusem o nahrazení ztraceného šidítka (jež tak dlouho nebylo šidítkem a správně vykonávalo svoji funkci) novým, *lidštějším smyslem*, jenž tím, že ve skutečnosti jen poněkud modernizuje formu božího anachronismu, neocitá se nikterak v rozporu s XX. stoletím, v němž dosud nejsou než mlhavé náznaky oné *hominizace* života, jež se stala nevyhnutelně otázkou zítřejšího dne.

Otázka fašismu se v žádném případě nedá odbýt vulgárním ekonomizováním a bylo by neodčinitelnou chybou, kdyby v ně dnes trockisté upadli. Ekonomická struktura fašismu ve svých vývojových vazbách na výrobní strukturu imperialismu a ve svých souvislostech a předpokladech pro ekonomii socialismu je ze stanoviska marxismu zajisté velmi důležitým problémem. Není však rozhodujícím činitelem při vzniku fašismu jako společenské *životní* formy. Ekonomický vývoj třídní společnosti byl by se mohl brát zcela plynule jinými, pohodlnějšími a méně nepochopitelnými cestami, aby byl dospěl zákonitě k úplné centralizaci výroby a k převzetí státu vládoucí třídou přímo. Stačí srovnat beze sporu velmi střízlivou a nenadsazující prognózu a výstrahu Londonovu v *Železné patě* s fašismem XX. století. Zvláště pak u sovětského fašismu jsme s marxistickou terminologií a některými marxistickými poučkami v koncích. Železná pravidla Marxovy ekonomické teorie zklamávají při vysvětlování vzniku sovětského fašismu, nechceme-li si vypomáhati ryze nemarxistickými teoriemi o zaostalosti ruského lidu a o osobním vlivu a nevysvětlitelných pohnutkách Stalinových. To také nedovolovalo Trockému považovat Sovětský svaz za něco jiného než degenerovanou diktaturu proletariátu, ačkoli toto byl největší teoretický omyl. Ne. Fašismus je nutná a pochopitelná vývojová náhražka, náhražka za teleologii mimo život i za život bez teleologie, poskytující XX. století teleologii uvnitř života. Odtud i jeho masovost, masovost neodůvodnitelná jen deziluzí proletariátu a iluzí lumpenproletariátu a zdivočelé maloburžoazie v Německu a Itálii, nebo totálním zblbnutím

proletariátu v Rusku. Zde se konečně dotýkáme i samého základu fašistické propagandy, jež zcela vědomě hlásá a slibuje nový smysl života ve službě potřebám společnosti. A nelze říci, že pokud tato společnost je zužitkována třídní vládou, je to pochopitelně zavrženíhodné, v případě opačném nikoli. Naopak, pokud bude proklamován smysl života v jakékoli teleologii a konkrétně pak v teleologii společenské užitečnosti, potud bude nutně vytvářena vládnoucí třída, aby disponovala výrobními prostředky, stanovovala řád a rozdílela odměny a tresty, bez nichž není teleologie ani spravedlnosti.

Společnost nemá, neboť není člověkem, potřebu identifikace se svým Nad-já a není narcistní, což všechno nutně musí jejím jménem reprezentovat fašistická vládnoucí třída, neboť ve fašismu se lidé ve skutečnosti nepodílejí na společnosti, ale na jejím sebeprojektu. Je jednou z nemilých vlastností marxismu, že poskytuje možnost mytologické interpretace společnosti. To není u Fouriera a u anarchistů. Stalin není prvním marxistou mluvícím o samospasitelnosti práce a pokládajícím za summu marxismu zbožštělý idol společnosti. Má-li být marxismus tím, čím lze porazit fašismus a na základě čehož lze osnovat beztřídní společnost, musí se zbavit těchto nejasností a musí vzít v potaz i jiné faktory než jen vývoj výrobních prostředků.

Je naší povinností zabránit fašismu ne proto, že zabíjí miliony v koncentračních táborech, ne proto, že vede imperialistické války, ale proto, že je nejspolehlivější hradbou životu, poprvé ve 20 000 letech lidské kulturní historie svobodně se hlásícímu ke svým právům. Je velmi kacířskou záležitostí přiznávat dnes životu jeho práva. Ti, již se označují za dědice „evropského ducha“ a „moderního individualismu“, doporučují nám „rehabilitaci sebevraždy z nezájmu na životě“. Život, zbavený svých tradičních opor, stává se prázdným slovem, nebo označováním periodických úkonů požíracích a vyměšovacích. Na druhé straně je život, vykleštěný z jemu imanentní anarchizující svobody, zradostňován prostřednictvím NSDAP a VKS(b) novým účelem.

A přece není kouzelnictvím žít! Že „věci podivuhodné jsou vždy příjemné“, napsal už Aristoteles. Život je revolucí — revoluce je

poezií. „Der Geist der Zerstörung ist der schaffende Geist“ (Bakunin).
Není jediné věci ve městě, která by nekřičela proti práci. Není jediné minuty, kdy bychom nebyli ochotni realizovat svou svobodnou sexuální touhu. Není podvratnější hodnoty nad svobodu lidského života. Tím se liší život člověka od života ostatních biologických druhů. Zatímco pro ně je jen určitým, v prvé řadě rozplazováním určeným, zcela pasivním úsekem času, je pro člověka věčně znásilňovanou surovinou, neustále připravenou sochařskou hlinou, jediným partnerem, jenž je nerozlučný, doplňkem našeho biologického smyslu (jenž ovšem nemůže být a není jiný než animální). Člověk není určen k *zabíjení času*, člověk našel mnoho způsobů, jak čas tvořit, a používá-li jich špatně, je to proto, že je může plně využít a ocenit jediné tehdy, je-li i společensky svobodný. Nejproduktivnějším a nejprogresivnějším způsobem, jímž je člověk vládcem nad časem, je právě *schopnost poezie*, a to ať jejího konkrétního vytváření, jejího prožívání, respektive manifestování v životě, nebo jejího konzumování. Ale právě podvratná hodnota poezie, tj. přímo podvratná hodnota života, je tak radikální, že její manifestaci je zabraňováno jak společenským tlakem, tak individuální psychickou cenzurou, stejně jako *konzumování poezie*, ať psané, hrané či výtvarné, prochází u všech svobodomyšlných kreténů i při pochopení jejího progresivního, destruuujícího a apelujícího smyslu zpětnou, navenek intelektuální cenzurou, zabraňující manifestovat nutnou spontánní odezvu této poezie a dovolující pouze její intelektuální hodnocení, namísto aby se divák třeba před Daliho obrazem svlékl nebo po přečtení *Nadji* nešel do práce. Víím, že pokud nebude zničena společnost, budou scházeti mnohé objektivní předpoklady [pro] realizaci poezie, z nichž je nejbanálnější, ale nikoli nejméně důležitá materiální nouze. Avšak básníci nejsou ničím výjimečným. Jejich neurotický charakter se nikterak neliší od neurotického charakteru 90 % ostatních lidí. Básníci nejsou patologické zjevy, jak snad někdy chtěla dokazovat moderní psychologie. A přece žijí od dob bousingotů a lykantropie Petrusa Borela. Mohli jsme se přesvědčit v Říjnové revoluci a v době vojenského komunismu, že všichni

proletáři jsou schopni adekvátně reagovat na poezii a nechat se jí ovlivnit aspoň v té míře, v jaké to tehdejší objektivní podmínky občanské války dovolovaly. Schopnost poezie je schopností všech lidí. Proto musíme odstranit ty, kteří živel revoluce, živel života chtějí nahrazovat živlem mýtu a řádu. Poezie nebude dnes už poslední zbraní, jež rozbije systém nesvobody.

Bude dokonce hlavní silou, jež pozdvihne znovu prapor života, jenž se stal fanglí nepřátel života, bude prvním faktorem *hominizace* života a jeho způsobem.

XIV.

Nebude možno podniknouti nic, pokud nebude rehabilitován život. Všechna posvátná zaklínadla jsou dnes již příliš chorá, než aby kdokoli mohl vyžadovati *ius primae noctis* s naším životem, příliš nebezpečným společnosti, pokud mu nejsou zlámány údy. Myslím, že dnešní společnost nebude už potřebovat psát, malovat nebo skládat hudbu. Začíná to totiž být příšerně nudné. Každý důstojný intelektuál rozpozná vlivy od Villona až po Sartra a od Giotta až po Braunera a o ostatní se nezajímá. Přečteme novou knihu, prohlédneme si poslední výstavu, před spaním nejnovější teoretickou úvahu z pera A. Bretona nebo Jeana Wahla a den ze dne stojíme před tím-těž. Samoučelné, pouze estetismem nejhrubšího zrna souměřitelné básnické objekty, nebo to už tak příšerně staronové a k blití trapné titanizování, nebo naopak sentimentalizování vlastní nudy. Kdo si přitom neuvědomuje, jak nádherně poslední představitelé buržoazní kultury tím nahánějí vodu na mlýn fašistického obsahu, nového smyslu a nového zúčelení i v umění, je blázen, nebo politováníhodný pitomec. Jestliže se dnes ve Francii s oblibou sledují humanistické poluce bývalých avantgardistů, nebo heroicky servírovaný a tak dokonale maloměšťácký skepticismus poválečné generace, začíná to tvořit skutečně dojemný, ale soucit nevzbuzující obrázek slézání se krys na nejvyšší palubě potápějícího se vaku buržoazie a dokazuje její dokonalou zralost k tomu, aby moře fašismu ji zalilo buď vnější

agresí, anebo zevnitř. 2000 let se vede mnoho sporů o funkci nebo významu umění, o kritériích, jimiž je měřitelné, a ze všech nápadů a ze všech teorií vychází jedině míra jeho podvrtné hodnoty jako jedině sudidlo, jímž možno nejen určovat jeho výši, *ale jímž lze i podati základní nástin jeho výkladu*. Neboť umění neapeluje přece *pouze* na „estetické“ potřeby člověka, jež by bylo přece nejlépe možno ukojovati pouhým pozorováním přírody, nýbrž sám pochod sexuální sublimace, jenž je jeho základem, nemá přece s estetikou zhora nic společného. Estetika tu přistupuje jako norma značně druhořadá, nehledě ani k tomu, že stejně podstatné jsou i sociální aspirace umění.

To, co směřuje ke štěstí člověka, je vždycky podvrtné. Neboť jde na kořeny přímo naší psycho-fyzické duality, na nemožnost realizace tagträumů o našem vlastním těle, nemluvě ani vůbec o nemožnosti jejich realizace fyzickou láskou a natož pak v poměrech vnitrosociálních. A proto vše, co směřuje k neustálému vytržení, a nikoli k bahennosti, je podvrtné a bude podvrtné patrně i ve společnosti beztrždní, neboť mi není známo, že by zavedením socialismu zmizela ipsace, tento starý hlodavec naší touhy.

Avšak černé, podvrtné hodnoty umění buržoazní epochy, tedy umění protiburžoazního, nejsou černými pro století fašismu. Nietzsche byl umně upraven ad usum delphini ve III. říši, surrealismus v Americe a Lenin v Rusku. A i to, co je stále stejně, ne-li ostřeji odmítáno i dnes, osvobozená sexualita, ztratilo ten aktuální a rychle účinkující dosah, který mělo ještě mezi dvěma válkami. Dnes už nejde volat na starý Rhodus — *hic salta!*, neboť Rhodus fašismu leží v jiných geografických šířkách. Žádný z nástrojů, jež jsme zdědili a jež nás učili užívat, ať jsou to nástroje obsahu, formy nebo účelu, není použitelný proti fašismu, lépe řečeno, je vůči němu zbytečný asi tak, jako dřevěná kopí Habešanů proti italským tankům. Ze stejných psychologických pohnutek jako v onom případě Habešani zahazují se i dnes tyto zbytečné nástroje, aby se mohlo rychleji utíkat.

Čeho všeho umění dosáhlo v posledních padesáti letech! A převážná většina těchto výsledků jde do starého železa.

Zde rukopis končí. Zakončení bylo ztraceno v rušných měsících, jež následovaly, a k dopracování, případně přepracování „románu“ jsem se už nedostal.

Egon Bondy

TOTÁLNÍ REALISMUS

říjen-prosinec 1950

* * *

Chtěl jsem si vzpomenout na Marii
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovu popravu
ale venku už svítá
a já jsem zbůhdarma promarnil noc
zatímco to všechno je pryč
a my vlastně nechceme-li umřít
musíme začít znovu

A musíme začít znovu
nehceme-li vlastně umřít
zatímco to všechno je pryč
zbůhdarma jsem promarnil noc
venku už svítá
chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovu popravu
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na Marii

A my musíme začít znovu
zatímco to všechno je pryč
venku už svítá
a já jsem zbůhdarma promarnil noc
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
nechci-li vlastně umřít
ale nemohu

* * *

Dnes odpoledne když jsem odjížděl od svého otce
který mě právě vyhodil z domova
smál se uvnitř v tramvaji jeden stařík
a průvodčí škádlil dítě
Jeli jsme kolem dřevěných ohrad a tenisových kurtů
kolem zavřené plovárny
Když jsme přijížděli k Vltavě
zvedl se vítr
který v těchto místech dělá někdy vlny až
třiceticentimetrové

* * *

V trávě
zatímco jsi měla být v práci
jsem tě políbil

* * *

V Praze se tančí
V Praze je veselo

* * *

Je veselo v Moskvě
a je radost v Praze
Mám rád svou milenku
a jsme veselí spolu
Krásné je jarní počasí
a jsou veselé tančírny
ve kterých
tančíme

* * *

Má přítelkyně mi darovala květinu
Tančil jsem nad ní a plakal
velice jsem se styděl
neboť byla ošklivá
Na podzim bývají ošklivé květiny
vlivem neuspokojivého počasí
toto však bylo v létě
kdy květiny mají být krásné

* * *

V záhybech tvého slunečního šatu
chtěl bych nalézt slunce
Měsíc však
se skrývá
v záhybech tvého měsíčního šatu

* * *

Potkal jsem vojáka ve službě
Já ti dám pacholku rozkřikl se na mne
a vrazil mi facku

* * *

Protože jsem největší žijící básník
přemýšlel jsem o poezii
Jediným jejím měřítkem jsou vteřiny
jež strávím v bezmocnosti

Sjezd ČSM

Včera byl sjezd Československého svazu mládeže

Svazáci a svazačky v modrých košilích

pochozovali se standartami Prahou

Studenti nesli

transparent s heslem

Dělníci budují

SNB chrání

Na Staroměstském náměstí zakončila manifestace projevem

prezidenta republiky

Ve své řeči pravil

Spějeme stále vpřed k vybudování socialismu v naší vlasti

vedeni naším vzorem Sovětským svazem

* * *

Tlampače na ulicích oznamují přesný čas
hodiny v nichž se vypíná elektřina
výsledky nejnovějších procesů
a sportovních utkání

* * *

Četl jsem právě zprávu o procesu s velezrádci
když jsi přišla
Po chvíli jsi se svlékla
a když jsem si k tobě lehl
byla jsi jako vždy příjemná

Když jsi odešla
dočetl jsem zprávu o jejich popravě